נושאים באגרות הראי"ה

מועדים

55 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

רוב אגרות המועדים נכתבו בשנות הגלות בלונדון, בשנים תרע"ו-תרע"ט (1916-1919), אל הרצי"ה, שהיה אז בשווייץ. לפני כל חג הרב קוק שולח לבנו הרצי"ה ברכה, ולפעמים גם את עיקרי הדרשה שדרש: על פסח ועל אור החירות, על שבועות ועל האמיתות שרק ישראל חש, על הימים הנוראים ועל התשובה, על סוכות כחג שמכניס את אור ישראל אל הטבע, ועל חנוכה ופורים.

לצד הדרשות יש באגרות שאלות מעשיות של המועדים בארץ ישראל: יום טוב שני של גלויות, קריאת המגילה במושבות, האתרוג (ראו בפרשת אתרוגי ארץ ישראל) הכשר שאינו מורכב, מצה לאסירים, ומחאה על הצגת תיאטרון בפורים בשעה שאחינו נרצחים.

דרשות המועדים מלונדון

בשנות המלחמה הרב קוק כתב לבנו הרצי"ה כמעט לפני כל מועד. האגרות האלה הן חלון לדרשות שדרש לפני הקהל בלונדון.

כרך ג', אגרת תשסז: לבנו, הרצי"ה, לפני פסח: הקודש העליון חבוי בכל, והחול אינו אלא מסווה. בבוא המועד הקודש מסיר את הצעיף.

"שהקודש העליון חבוי הוא בכל"

כרך ג', אגרת תשעא: לבנו, הרצי"ה, לפני שבועות: יש אמיתות שהעמים אינם יכולים להבין גם אחרי כל התחדדות שכלית, וישראל חש אותן בנשמתו.

"שכל עם ולשון לא יוכלו לעכלם ולהבינם, גם אחרי כל התחדדות שכלית"

כרך ג', אגרת תתמג: לבנו, הרצי"ה, בעשרת ימי תשובה: התשובה במעשה כללית לכל העולם, אבל הווידוי בקול מיוחד לישראל.

"ובהיותנו מתנקים מפגם זה שערי תשובה נפתחים ברוחה"

כרך ג', אגרת תשפז: לבנו, הרצי"ה, לפני סוכות: חג הסוכות הוא החג שמטביע את אור ישראל בטבע החיים, הנפש והעולם.

"החג התוכני באופיו להטביע את אור ישראל בטבע החיים, בטבע הנפש, בטבע העולם"

כרך ג', אגרת תשצז: לבנו, הרצי"ה, בחנוכה: דרשה על נס השמן ביום הראשון. באותה אגרת הרב קוק מעלה את הרעיון לייסד אגודה לתקנת עגונות אחרי המלחמה.

"ולפ"ד יש כאן שני הידורים, הידור של טהרה, שהרי הי' כשר גם בטומאה, שהיתה נדחית או ניתרת, והידור של שמן זית"

כרך ג', אגרת תתח: לבנו, הרצי"ה, בשבת זכור: מחיית עמלק היא זיכוך הרשעה שנגעה בקודש. לכן אסור להטיל קנקנתום בדיו של פרשת עמלק, כדי שהכתב יוכל להימחות.

"בכללות הקודש רק נגיעה יש לה, כמגע האיש הנאבק עם יעקב"

חג בתוך הגלות

כרך א', אגרת עא: להוריו ולמשפחתו לפני פסח, מיפו: לצד הצער על החורבן, ניצוצות של אור מתנוצצים בארץ ישראל.

"קרני שחר הולכים ומתפשטים בהסתר ובגניזה"

כרך ג', אגרת תתיז: לבנו, הרצי"ה, לפני פסח בימי המלחמה: ברכה שאור החירות יאיר את מאפלת העולם.

"חזק בני ואמץ, וברוח חדוה ואור צהלה תחוג את החג הקדוש"

כרך ב', אגרת תרץ: לבנו, הרצי"ה, ביום טוב שני של שבועות: היום הזה, שבגלות הוא יום טוב, הוא בארץ ישראל יום חול שמרומם את החול אל הקודש. בליל שבועות הרצה הרב קוק על שורשי הרמב"ם.

"לרומם כל חול אל מעוז הקודש ומשגבו"

שאלות מעשיות של המועדים

כרך ב', אגרת תכג: להרב יחיאל מיכל טיקוצינסקי, בעל 'לוח ארץ ישראל': אין מקום לספק בקריאת המגילה במושבות על סמך זיהוי ערים, כי חקירת ארץ ישראל מלאה השערות.

"איני מוצא לי חומר לספק, להוציא מידי רובא דעלמא"

כרך ב', אגרת תקלה: קול קורא לאחינו בגולה: האתרוגים של הנכרים מורכבים על לימון, ונוסדה אגודה לאתרוג כשר מארץ ישראל.

"עלינו כולנו לעבוד בלב אחד, להגן בעד המצוה הקדושה"

כרך ד', אגרת אשטו: לוועד העיר ליהודי ירושלים: צריך לפחות שבעים רוטל מצה לאסירים היהודים, וכל האמצעים הרגילים פסקו.

"שיטעמו טעם חג חרותנו גם המה"

שמחה בזמן צרה

כרך א', אגרת לד: לוועד רחובות: הרב קוק שמע שמכינים הצגת תיאטרון בפורים, ומוחה בכאב, כי בשעה זו דם רבבות יהודים נשפך בפוגרומים ברוסיה.

"האמת אגיד לכבודם, אחי היקרים, שכרעם בגלגל הלמו הדברים הללו את מוחי ולבבי"

כרך ד', אגרת אכה: הספד בלווייית הרוגי פרעות תר"פ (1920), בחול המועד פסח: אין מספידים במועד, אבל המאורע הנורא דורש בינה מיוחדת.

"אין אנו מספידים היום, אבל המאורע הנורא הזה דורש הוא בינה מיוחדת לעמוד עליו"

מה מלמדות האגרות

המועד מגלה את הקודש החבוי. "הקודש העליון חבוי הוא בכל" (כרך ג', אגרת תשסז), והמועדים מגלים אותו.

לחגוג גם מתוך החושך. בגלות, בימי המלחמה, הרב קוק מברך לחגוג "ברוח חדוה ואור צהלה" (כרך ג', אגרת תתיז).

השמחה צריכה להתחשב בצער. אין לעשות שמחות של פריקת עול כשאחינו נרצחים (כרך א', אגרת לד).

הדאגה לכל יהודי. גם האסירים צריכים לטעום "טעם חג חרותנו" (כרך ד', אגרת אשטו).

הרב שלמה אבינר על הנושא

"״שופרות״ - צרות עמ״י" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מאמר "שופרות" של הרב קוק, שנדרש בראש השנה תרצ"ד, עם ביאור: השופר הגדול, הבינוני והקטן של הגאולה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

""פורים" של קהילות ויום העצמאות" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: קהילות שניצלו קבעו לעצמן "פורים" לדורות - קל וחומר להצלת האומה כולה וליום העצמאות. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"החגים בזמנים קשים" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: האם חוגגים את חגי ישראל גם בזמנים קשים - ומה השיב האדמו"ר מפיאסצנה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

האגרות שבנושא

55 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת לד ועד המושבה רחובות · י' אדר תרס"ו – יפו

הרב קוק שמע שמתכוננים להציג תיאטרון בפורים במושבה, ומוחה בכאב: בזמן שדם רבבות יהודים נשפך בפוגרומים ברוסיה, ואחיותינו חוללו, אין זה ראוי להתענג במחזות. הרב קוק מבקש מהוועד להודיע זאת למארגנים, ומקווה שיחדלו מכך מרצונם.

כרך א', אגרת סב ועד העיר יפו · כ"ט שבט תרס"ז – יפו

הרב קוק מעודד את חברי ועד העיר שלא לסגת מפני קשיים, ולסדר את ענייני העיר המסובכים, כולל עניני הכספים של הרבנות. הרב קוק מבקש במיוחד לדאוג לעניים לקראת פסח (קמחא דפסחא).

כרך א', אגרת עא הוריו, אחיותיו וגיסו הרב יוסף רבין · ערב פסח תרס"ז – יפו

מכתב ברכה לחג הפסח למשפחה. הרב קוק מתאר את הרגשת התקווה בארץ ישראל: לצד הצער על החורבן, ניצוצות של אור מתנוצצים בעלייה ובבניין, וקרני השחר של הגאולה מתפשטות. הרב קוק מתגעגע לבני המשפחה ומקווה שיזכו להתראות בארץ. בסוף הרב קוק שואל את גיסו על רעיון השלוחים.

כרך א', אגרת רנג הגאון ר' אברהם לוי ריטר, אב בית דין רוטרדם · ז' טבת תר"ע – יפו

על השובתים בשמיטה: יש לתמוך גם באיכרים שמשתמשים בהיתר ונמנעים ממלאכות דאורייתא, כי זה עולה להם ביוקר. על שמן שומשום בפסח: ביפו סמכו על היתר בית הדין, ובירושלים החמיר בית הדין של החסידים. הרב קוק הניח להם, ודן אותם לכף זכות כגדר בפני הפריצים.

כרך ב', אגרת שצה ועד רחובות · כ"ד מרחשוון תרע"ב – יפו

השמירה במושבה עברה לידי שומרים יהודים, והרב קוק שמח על כך. אבל יש להתנות שבשבת וביום טוב לא יחללו: בלי הוצאה, רכיבה, הבערה וירי. חיבת השמירה העברית אינה דוחה את חיבת הקודש, ויש להתחשב גם בדעת הקהל בארץ ובחוץ לארץ.

כרך ב', אגרת תכג הרב יחיאל מיכל טיקוצינסקי (בעל 'לוח ארץ ישראל') · כ"ב אייר תרע"ב – יפו

על קביעת קריאת המגילה במושבות לפי זיהוי ערים מוקפות: אין מקום לספק, כי מחקר ארץ ישראל מלא השערות. בתשעה באב: הרב קוק נוטה לחלוץ קודם את השמאל. ב'יחנטה' של ט"ו בשבט צריך עיון, ואין היא 'ציצי הפריחה' (הגר"א גרודזנסקי).

כרך ב', אגרת תסח האגרונום ד"ר מ' זגורודסקי, עורך 'החקלאי' · י' כסלו תרע"ג – יפו

אין בתורה מין צמח שאסור באכילה, ולכן אין יסוד לאיסור הצבר האדום, מלבד ערלה. צבר שניטע לגדר פטור מערלה. הרב קוק משער שהצבר הוא ה'הירדוף' שבתלמוד: עליו חופים את עצו כקליעה (סוכה לב), יש לו קוצים, ולכן אינו כשר ל'ארבעת המינים' ('דרכיה דרכי נועם'), ותחילתו רך וסופו קשה (פסחים לט). הירדופני הוא סם מוות לבהמה בגלל קוציו.

כרך ב', אגרת תצ הרב דובער טורש · ט"ז שבט תרע"ג – יפו

הרב קוק שמח שקמו לחזק את מצוות האתרוג יחד עם חיבת הארץ. נוסדה ביפו אגודה למטעי אתרוגים כשרים ומשומרים מהרכבה. יש לפרסם על ידי גדולי הדור שעדיף לברך על אתרוג משומר, גם אם אינו מהודר, מאתרוג של היוונים, שכולם מורכבים.

כרך ב', אגרת תצא אגודת 'פרי הארץ' · ח"י שבט תרע"ג - יפו

ברכה לאסיפה המעשית הראשונה של אגודת 'פרי הארץ' לנטיעת אתרוגים כשרים. האתרוג המורכב על לימון, כמו כל האתרוגים במטעי הנכרים, פסול לפי רוב הראשונים והאחרונים. היוונים התעשרו מכספי ישראל משום שהטעו בשקר. אם לא יינטעו פרדסים כשרים, המצווה תיפסק מן העולם. הרב קוק קורא לישראל להעדיף אתרוג משומר על פני יופי חיצוני שבא מהרכבת איסור, ומבטיח לעמוד לצידם בכל כוחו.

כרך ב', אגרת תקג הרב אליעזר מירקין (מחותנו) · א' דראש חודש אדר ראשון תרע"ג

הרב קוק שמח שהרב מירקין יצטרף לכינוס לחיזוק האתרוגים הכשרים. יש לקבוע ועד מפקחים על בדיקת האילנות והנטיעות. צריך לפעול באגודה אחת ובדרכי נועם, בהסכמת הוועדים המקומיים, ולקבוע השגחה קבועה כמו בזמן אגודת 'עץ הדר'.

כרך ב', אגרת תקלה קול קורא לאחינו בגולה; ובהמשך - תשובה לרב (כנראה המשך אגרת לרב וידרין) · ז' אייר תרע"ג - יפו

קול קורא: האתרוגים של הנכרים כולם מורכבים על לימון ופסולים. נוסדה אגודת 'אתרוג הכשר', שמרכזת את האתרוגים הכשרים של אחינו במושבות בהשגחת הרב קוק והרבנים. הרב קוק קורא לגדולי הדור להעיר את העם לבחור בכשרות האמיתית ולא בהידור המדומה. בהמשך: על ציורי מזלות במחזורים - מה שראה הוא 'רשמים בעלמא', אבל אם יש צורות גמורות, הרב קוק מוכן לחתום על מחאה. על חליצה: אין לדרוש חידוש, כי חולצים במנעל אחד מימי חז"ל (סנהדרין ז ב).

כרך ב', אגרת תקנג הרב בן ציון (ירושלים) · כ"א סיון תרע"ג - יפו

הרב קוק מבקש שבית הדין בירושלים יכין לו מנעל חליצה כמו שלהם, לחליצה דחופה במקום עיגון. עוד: אין לשנות את סדר העישור, והוא רק על ידי ר' חיים צבי בסיסט. על הצעת רב עקרון לגבי מצה שמורה - הרב קוק מסכים אם בית הדין בירושלים יסכים.

כרך ב', אגרת תקעב ועד רחובות · ט"ו מנחם אב תרע"ג

הרב קוק תומך בשמירה העברית ובשאלת הפועלים, אבל אין להפוך את השמירה לחילול שבת ויום טוב קבוע. רק במקרה של התנפלות גויים יש היתר כדין. בזמן שקט, חילול שבת קבוע - 'חלילה לא תהא כזאת בישראל'.

כרך ב', אגרת תקעט מודעה לרבים · ה' אלול תרע"ג - רחובות

יש אנשים שסוחרים באתרוגים גנובים ומכשילים את הרבים ב'מצווה הבאה בעבירה'. הרב קוק מזהיר מכך, ומאיים לפרסם את קלונם ברבים אם לא יחדלו.

כרך ב', אגרת תקפה הוריו · י"ב אלול תרע"ג

הרב קוק שמח שאמו הגיעה בשלום לירושלים. על המודעה נגד גונבי האתרוגים: במקום חשש סכנה אין חיוב מחאה. הרב קוק דייק שלא לכתוב שאסור לברך, אלא רק 'אתרוג גנוב'. אם יתפרסם שאתרוג בלי תעודה נחשד כגנוב, אין כאן יאוש, ו'הבעלים מרדפים אחריהם'.

כרך ב', אגרת תקפז הרב בן ציון ידלר · י"ב אלול תרע"ג - רחובות

הרב קוק חושש ממכירה פומבית של תרומות ומעשרות, שמא יימכרו לישראל או לחשודים. כבר נכשלו ביין שנעשה ממנו יין שרף. לכן ביקש מרופין שהכול יימסר לרבנים ויישמר לפי הוראתו. עוד: יש חשש סכנה במחאה נגד גונבי האתרוגים, ו'כשהגיעו לסכנה פירשו'. אם הפתק לא נמסר - לא ימסור; ואם נמסר - יבקשו בחזרה.

כרך ב', אגרת תקצ (ההתחלה והסוף חסרים; כנראה להוריו) · י"ז אלול תרע"ג

הרב קוק מודה על ברכת ההורים והאחים. על האתרוגים הגנובים: לפעמים אין יאוש, כשהגננים מרשים זה את זה, וגם אם יש יאוש אחרי שינוי רשות, זה 'יאוש ושינוי רשות' שמועיל. דיון בדעת הרב חרל"פ, ביאוש בקטנים וביאוש שלא מדעת.

כרך ב', אגרת תרו ועד רחובות · ערב יום הכיפורים תרע"ד – יפו

'אין מזרזין אלא למזורזין': הרב קוק מבקש לתקן את השמירה כך שלא יהיה בה שום חילול שבת ויום טוב.

כרך ב', אגרת תרפח בנו, הרב צבי יהודה · סיון תרע"ד – יפו

ברכה פיוטית לשבועות: הרב קוק מתקשה להביע את רוח האב ב'שבילים כבושים'. הלכה: מזוזה בדירה שכורה בשותפות נכרי – לפי רבי עקיבא איגר, ולדעתו פטור, כי הבית יכול לשוב לרשות הנכרי.

כרך ב', אגרת תרץ בנו, הרב צבי יהודה · ז' סיון תרע"ד – יפו

על יום טוב שני של גלויות: 'יום חולי בארץ שבגלות מעוטר בקודש. בליל שבועות הרצה הרב קוק על שורשי הרמב"ם ל'ספר המצוות' ועל המחלוקת עם הגאונים: לרמב"ם הנבואה אינה דבר תורה, ויסוד התורה שבעל פה הוא בית הדין הגדול; לגאונים רוח הקודש קובעת הלכה, ו'המקום אשר יבחר ה'' מכריע. הרב קוק עדיין מסופק בנסיעה.

כרך ג', אגרת תשסד בנו, הרב צבי יהודה · י"ז אדר שני תרע"ו – לונדון

פורים עבר בשלום. הדירה עוד לא פנויה, ודירה זמנית בצפון העיר רחוקה ממרכז עבודתו. 'הסבל הגדול של החברתיות הכרכית' מונע ממנו 'התנערות פנימית', וקשה לו למצוא את 'גרעיני האמת' בתוך 'השבלונה השוטפת'. הרב קוק צריך להתחיל מחדש בין מבקר למבקר 'להפנות רוחי למזרח'.

כרך ג', אגרת תשסו בנו, הרב צבי יהודה · ו' ניסן תרע"ו – לונדון

הם היו 'גולים בגולה בתוך גולה', ורק השבוע נכנסו לדירה. הרב קוק מבקש לדעת על הדרשה של הרצי"ה בבזל ועל לימודיו, ושואל אם הרצי"ה מעיין ברשימות. ברכה לפסח וליום הולדתו.

כרך ג', אגרת תשסז בנו, הרב צבי יהודה · י' ניסן תרע"ו – לונדון

בני צפון לונדון מתגעגעים אליו. 'הקודש העליון חבוי בכל', והחול אינו אלא 'מסווה'. הקודש בא במועדו ומסיר את הצעיף. בליל הסדר החירות 'משחררת את רוחנו ורוח כל היקום', ומראה את 'חרותו המוחלטת' של הרעיון העליון מול כבלי 'חכמותיו הזעירות' של האדם. 'נצחנו והננו מנצחים את כל'.

כרך ג', אגרת תשעא בנו, הרב צבי יהודה · ערב ראש חודש סיון תרע"ו – לונדון

השיעורים כבר משפיעים. לכבוד שבועות: האמיתות שעמים אינם יכולים להבין 'אחרי כל התחדדות שכלית' – אנו חשים אותן 'בכל מלוא הוד נשמתנו'. דבר ה' מפכה מכל אות ונקודה. 'גאון יעקב' שומע את 'דפיקת השעות' מתוך הנצח. על ההכנה לאוניברסיטה: שיעשה כנטיית רוחו. 'כל החול... אינו אלא מתודה עוזרת אל הגילוי האידיאלי אל הקודש'.

כרך ג', אגרת תשפו בנו, הרב צבי יהודה · ערב יום הכיפורים תרע"ז – לונדון

ברכה פיוטית ליום הכיפורים ולסוכות: אור מחילה, סליחה ותשובה יאירו, וכן שמחת החג.

כרך ג', אגרת תשפז בנו, הרב צבי יהודה · ערב סוכות תרע"ז - לונדון

הרב קוק לקח שני אתרוגים מחמת ספק: יווני עם הכשר, וקורסיקני 'פראי'. סוכות הוא החג שמטביע את אור ישראל 'בטבע החיים, הנפש והעולם'. בפסח הראינו חירות מהטבע, ובסוכות אנו מתקרבים אל הטבע ומטביעים בו את הקודש שמעליו. 'במעמקי החושך אנו מאירים באבוקת אורנו'. הסוכה - זכר לדור המדבר, 'דור הדורות'.

כרך ג', אגרת תשפח בנו, הרב צבי יהודה · א' ראש חודש מרחשוון תרע"ז - לונדון

החגים עברו בשמחה עם חברים יראים. ישיבת הסוכה עלתה יפה. חידוש: הירושלמי (סוכה ג) מסביר את פטור המוציא לולב בשבת ב'עשה דוחה לא תעשה', אף שזה לאו שיש בו כרת - לפי תוספות (יבמות ט), לרבי צריך לאו עם הכרת לחיוב חטאת, וכשהעשה דוחה את הלאו נשאר כרת בלי לאו. אל יצטער הרצי"ה על האתרוגים.

כרך ג', אגרת תשצז בנו, הרב צבי יהודה · ח' חנוכה תרע"ז - לונדון

דרשת חנוכה: הנס ביום הראשון (לפי הט"ז) - אם כל השמן היה כלה ונברא חדש, לא היה 'שמן זית', כמו חיטים שירדו בעבים (רש"י, מנחות סט). לפי דרשת 'באה זהב...' (מנחות כח), שמנים אחרים כשרים בדיעבד, כך שהנס היה להידור. למה לא נעשה נס במנורה, שהייתה משפודים של ברזל? כי הנס בא להראות שרוח הקודש בישראל מקיימת את החומר ואינה תלויה בו - הכלי פשוט, והתוך (השמן) בהידור. בהמשך: הצעה לאגודה כללית לתקנת עגונות, עם קרן תמיכה ובירור הרוגי המלחמה.

כרך ג', אגרת תתח בנו, הרב צבי יהודה · י"א אדר תרע"ז - לונדון

רבים נדבקים ב'ריש מילין', אף שהוא סתום. דרשה בשבת זכור: מחיית עמלק היא זיכוך הרשעה שנגעה בקודש. לכן אסור להטיל קנקנתום בדיו, כדי שהכתב יוכל להימחות. רבי מאיר, שראה עולם מתוקן, הטיל קנקנתום וכתב שלא מן הכתב, אבל רבי עקיבא החמיר, כי העולם עדיין צריך את כוח המחיקה. בפורים מחיית עמלק גברה, ותורה שבעל פה התאחדה עם שבכתב - 'הדר קבלוה'.

כרך ג', אגרת תתט בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו אדר תרע"ז - לונדון

פורים עבר בחדוות רוח, למרות המאורעות. רבים טוענים על סתימת 'ריש מילין', אבל ימצאו בו עניין מי שילמדו בסבלנות.

כרך ג', אגרת תתיז בנו, הרב צבי יהודה · ז' ניסן תרע"ז - לונדון

ברכה לפסח: מקווים שאור החירות יאיר את 'מאפלת העולם', ויתברר ש'יד ה' עשתה שמות... להרוס על מנת לבנות'.

כרך ג', אגרת תתמב בנו, הרב צבי יהודה · ערב ראש השנה תרע"ח - לונדון

ברכת שנה טובה. דרשה בשבת: יראת ה' המיוחדת לנשמת ישראל חזקה כל כך, שהיא הופכת גם את יראת העונש ל'יראת הרוממות ומתק האהבה'. היא נובעת מהכרת חסדי ה', שניכרים גם בעומק הירידות.

כרך ג', אגרת תתמג בנו, הרב צבי יהודה · ח' תשרי תרע"ח - לונדון

דרשה: התשובה במעשה כללית לכל העולם, אבל הווידוי (כוח הקול) מיוחד לישראל - 'קול יעקב'. עיקר התשובה מחשבתית, וירדנו לווידוי הדיבורי בגלל הזיקה להשפעה על העמים (הגרות). שעיר המשתלח סובל את החטאים שנוצרים מן הזיקה לעמים. על האתרוג: כשאפשר, נוטל שני אתרוגים משתי מדינות, ובאחד מברך. יום טוב שני של גלויות - לא משנים, כי בדעתם לחזור.

כרך ג', אגרת תתמד בנו, הרב צבי יהודה · ערב סוכות תרע"ח – לונדון

ברכה פיוטית לסוכות, אחרי שהימים הנוראים עברו בשלום.

כרך ג', אגרת תתקו הוריו (בעברית, ולאמו ביידיש) · י"ד אלול תרע"ח

ברכת השנה. הם בהרוגייט כרגיל, והרב קוק מתעכב יותר בגלל עבודת 'הסתדרות ירושלים'. הגיע מכתב מסראטוב מאחיו חיים ושרה, ובו גם בשורה על שלום אחיו הרב דב בער ומצבו שהוטב. מכתבים מרוסיה מתעכבים; הרב קוק הציע לרב דב בער לבוא לאנגליה. הרב קוק שואל אם ההורים עדיין בירושלים או עברו ליפו. לאמו כתב ביידיש ברכה קצרה (בצירוף תרגום).

כרך ג', אגרת תתקיב בנו, הרב צבי יהודה · ערב יום הכיפורים תרע"ט – לונדון

ברכה קצרה לבנו הרצי"ה לקראת יום הכיפורים: שיהיה 'לאיש מצליח', שיבנה ה' לו בית בישראל במהרה, ושייכתב וייחתם לחיים טובים. הרב קוק מתפלל לשוב במהרה לארץ הקודש.

כרך ג', אגרת תתקיד הוריו · ערב סוכות תרע"ט – לונדון

ברכת החג. הגיעו מכתבים מבנו הרצי"ה (בשווייץ) ומחיים ושרה ברוסיה, עם דרישת שלום מאחיו הרב דב בער. הם מחכים למכתב ההורים על שבתם ביפו. הרב קוק מקצר מפני קדושת החג והשבת.

כרך ג', אגרת תתקנג בנו, הרב צבי יהודה · י' ניסן (תרע"ט) – לונדון

הרב קוק עמוס בתביעות מעשיות ולימודיות שאינן לפי נטייתו הפנימית. המשכת קדושת הזמן לימי החול באה מההכרה ש'הקודש העליון חבוי הוא בכל'. 'תוכן החול איננו כי אם מסוה המסתיר', והקודש בא במועדו ומסיר את הצעיף. בליל הסדר 'מלאי גאולה מלאי חרות עליונה', וחרותנו משחררת את רוח כל היקום; 'נצחנו והננו מנצחים את כל'. יחידי הסגולה העוסקים בתורה הם הצינורות שדרכם שואבת נשמת האומה מ'נחל היוצא מבית ה'. 'ומלאכת שמים זו בידינו היא מסורה'.

כרך ג', אגרת תתקנה בנו, הרב צבי יהודה · ערב פסח תרע"ט

ברכת החג בשעות הקרבת הפסח, ותפילה לעלות יחד ולעבוד בעבודת הקודש בירושלים. בתוספת: אחיו שמואל בישר על חגיגה משפחתית בט"ז באדר לרגל שבעים וחמש שנות ההורים, ובנו הרצי"ה מתבקש לשלוח להם ברכה.

כרך ד', אגרת אכה הספד בלוויית הרוגי פרעות תר"פ · חול המועד פסח תר"פ – ירושלים

אין מספידים במועד, אבל המאורע הנורא – פראי אדם שהתנפלו על נקיים בעיר הקודש בזמן חירותנו – דורש בינה. הרב קוק ביקר את הרב מטלי, זקן מעל שמונים, שהוכה בדרכו לכותל. המאורע הוא כ'חותם' שעדיין פועל ואי אפשר לקראו. 'בדמייך חיי' נאמר על דם פסח – יהדות כללית – ועל דם מילה – יהדות פרטית; תחיית החול 'ככל הגויים' קיבלה עתה אות בשני הדמים.

כרך ד', אגרת אמה ר' יעקב צבי סיזלמאן · י"ט תמוז תר"פ

הרב קוק שמח שגם זקני הדור חשים את אור הישועה במינוי 'השר הגדול' (הרברט סמואל). אבל אין לבטל את הצומות עד שייבנה המקדש, וגם כי דם ישראל נשפך עכשיו באופן נורא; נשתתף בצערם בצומות ובאותה עת נרומם את קרן הקודש בארץ.

כרך ד', אגרת אנ משפחתו (בארטוף) · ט״ו מנחם אב תר״פ – ירושלים

הם הגיעו לירושלים ומצאו את ההורים בשלום. בישיבת 'תורת חיים' מצא הקפות בספרי תורה כמו בשמחת תורה, ונאם; גם 'מהשמאלים' היו שם בשמחה. לשבת בבית הכנסת נשמרו להם שלושה כרטיסי כניסה. ביידיש: 'שבת שמחה, להתראות בקרוב'.

כרך ד', אגרת אנט רב מושבה · (תשרי) תר״פ – ירושלים

כשלושים אלף אתרוגים נשלחו מהמושבה בלי מעשר. יש לצוות על הממונה להפריש 'שלא מן המוקף' על כולם, וצריך לשם כך כשלוש מאות אתרוגים, רצוי קנויים או במתנה.

כרך ד', אגרת אסד גיסו, הרב יוסף רבי, ואחותו · תשרי תרפ״א

בהלכה: על דברי התוספות בעניין 'בסים תבשילא דבני מערבא' (עירובין קד ב), והיתר מטעם 'אתם – אפילו שוגגין': לכל הדעות מדרבנן צריך יום טוב של בית דין, אלא שאין כאן איסור תורה ברור, ולכן אין למחות במקום צער לרבים. אולי כוונת התוספות כאסמכתא, ובדבר שאינו מפורש בתורה 'מוטב שיהיו שוגגין'. בתוספת: יש להוסיף שכר למורי תלמוד התורה לפי היוקר.

כרך ד', אגרת אצז בנו, הרב צבי יהודה · ד' ניסן תרפ״א

הרב קוק מקווה שהתעודה תספיק לנסיעה, ושהרצי״ה יזדרז לגמור אחד השידוכים, ובראש עניין קאליש, 'מפני חובת הצדק והמוסר'. ברכת חג החירות.

כרך ד', אגרת אקעח הנציב העליון, סר הרברט סמואל · י' ניסן תרפ״ג – ירושלים

ברכת פסח, והזמנה לו ולמשפחתו לכוס תה בביתו באחד מימי החג.

כרך ד', אגרת ארלד הוריו ובני המשפחה · ערב פסח תרפ״ד – ניו יורק

קשה לו לכתוב באריכות 'מטרדות הנפשיות של החג הקדוש וקבלתו פה בנכר'. ברכת החג.

כרך ד', אגרת ארלח הוריו, אשתו, ילדיו ובני המשפחה · ל״ד לעומר תרפ״ד – ניו יורק

ברכת שבועות. השבוע נסע לקליבלנד. הרב קוק מבקש שאביו ואמו יכתבו בעצמם. אינו יודע עדיין מתי ישוב.

כרך ד', אגרת ארמט ברכת השנה ליהודי ארצות הברית וקנדה · י״ג אלול תרפ״ד – ניו יורק

מהשמועות לא יכול היה להעריך את יהדות אמריקה, 'עד אשר באתי ונוכחתי', ומצא 'אור גדול של נשמה יהודית חיה'; הליקויים הם רק מצבים חיצוניים, ואהבת התורה והארץ ותקוות הגאולה חיות. ברכה לשנה של הכרת גדלות האומה ובניין הארץ.

כרך ד', אגרת ארנב בתו בתיה מרים · ערב סוכות תרפ״ה

ברכת החג, ותקווה לשוב בקרוב.

כרך ד', אגרת ארנג בנו הרצי״ה ואשתו · ערב סוכות תרפ״ה

הימים הנוראים עברו כהוגן 'לפי ערך הגלות'. ברכת החג.

כרך ד', אגרת אשטו ועד העיר ליהודי ירושלים · ראש חודש ניסן תרפ״ה

צריך לפחות שבעים רוטל מצה לאסירים היהודים, וכל האמצעים הרגילים פסקו. הרב קוק מבקש עזרה.

כרך ד', אגרת אשיז מכתב גלוי לאורחים החדשים (פסח תרפ"ה) · (ניסן תרפ"ה) – ירושלים

ברכה לאורחים שבאו לדרוש בשלום ציון: שיתאכסנו רק באכסניות כשרות, בפרט בפסח, ושיספרו בארצותיהם את מה שראו. זה רק 'ניצוץ אור קל', לקראת הגאולה השלמה. ויש לדעת שאסור עדיין 'איסור חמור מאד' להיכנס להר הבית.

כרך ד', אגרת אשלה הרב צבי יעקב מייזליש, רב לאסק · (תמוז תרפ"ה)

תודה על ספרו 'חדות יעקב'. דרוש על 'אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור': תורה וגמילות חסדים יש בהן הכנה ותכלית; השור - הכנה (חרישה), החמור - תכלית (הובלת האלומות). בקודש גם ההכנה קדושה, ולכן השמחה בסוכות נקבעה דווקא ב'שמחת בית השואבה', שהיא רק הכנה למצוה - בניגוד לחול, שבו 'הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע'.

כרך ד', אגרת אשמו גיסו (שוחט במוצא) · ה' דסליחות תרפ"ה – ירושלים

אף שהם רוצים שיבוא לראש השנה, משרתו דורשת שישחט ביום טוב שני (יום ראשון), 'ושעבודם של בני העדה קודם'; ואין להיכנס לספק תחומין, כי הגבולות לא נמדדו. יכין שני סכינים ועפר לכיסוי. (בהמשך מובא מכתב החפץ חיים לרב קוק, מתרפ"ג: צער על המחלוקת בארץ, שהיא חילול השם, ובקשה לרדוף שלום, ולסייע לחתנו הרב אהרן הכהן.)